

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.10.46.01

**Inventaris van de archieven van de
Regeringscommissarissen bij de Koninklijke
Paketaanvaart Maatschappij, de Deutsch-
Niederländische Telegraphengesellschaft en de
Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaart
Maatschappij, 1904-1952**

Versie: 25-03-2022

M.W.M.M. Gruythuysen, S.U. Sabaroedin, A.M. Tempelaars

Nationaal Archief, Den Haag 1991

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Andere toegang.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Algemene inleiding.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	7
Inhoud en structuur van het archief.....	8
Ordening van het archief.....	8
Verwant materiaal.....	9
Beschikbaarheid van kopieën.....	9
Verwante archieven.....	9
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
A Archief van de regeringscommissaris bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij, 1930 - 1952	11
A.1. Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	13
A.2. Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	14
A.2.1 Toezicht op de organisatie.....	14
A.2.2 Toezicht op de bedrijfsvoering.....	14
A.2.21 Algemeen beleid.....	14
A.2.22 Personeel.....	14
A.2.23 Exploitatie.....	15
B Archief van de regeringscommissaris bij de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft, 1904 - 1926.....	16
B.1. Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	17
B.2. Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	18
B.2.1 Toezicht op de organisatie.....	18
B.2.11 Oprichting en liquidatie.....	18
B.2.12 Raad van Commissarissen.....	18
B.2.13 Subsidiering van rijkswege.....	18
B.2.14 Bedrijfsmiddelen en vermogen.....	18
B.2.2 Toezicht op de bedrijfsvoering.....	19
B.2.21 Algemeen beleid.....	19
B.2.22 Personeel.....	19
B.2.23 Exploitatie.....	20
B.2.231 Aanleg en onderhoud.....	20
B.2.232 Telegrafisch verkeer.....	20
B.2.233 Vaststelling van tarieven.....	21
B.2.24 Betrekkingen en samenwerking met andere maatschappijen.....	22
C Archief van de regeringscommissaris bij de Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij, 1928 - 1947.....	24
C.1. Niet naar onderwerp ingedeelde stukken.....	28
C.2. Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	29
C.2.1 Toezicht op de organisatie.....	29
C.2.2 Toezicht op de bedrijfsvoering.....	30
C.2.21 Financiën.....	30
C.2.22 Personeel.....	31
C.2.23 Exploitatie.....	31

C.2.231 Luchtverbindingen.....	31
C.2.232 Verkeersveiligheid en reglementering.....	33
C.2.233 Aanschaf van materieel en onderhoud.....	33
C.2.24 Samenwerking met derden.....	34
C.3. Overige bemoeiingen van ir J. Blackstone.....	35
C.3.1 Commissaris bij de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën N.V....	35
C.3.2 Lid van de Commission Internationale de Navigation Aérienne.....	35

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van Koloniën, Regeringscommissarissen

Archiefbloknummer:

K23091

Omvang:

209 inventarisnummer(s)3,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands. Een vrij groot deel van de correspondentie is gesteld in het Duits.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Regeringscommissarissen van het Ministerie van Koloniën, , 1904-1952
Regeringscommissaris bij de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft
Regeringscommissaris bij de Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaartmaatschappij
Regeringscommissaris bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij
ir. J. Blackstone / Commissaris bij de Koninklijke Luchtvaartmaatschappij voor Nederland en Koloniën N.V. / lid van de Commission Internationale de Navigation Aérienne.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Dit archief is bijeengebracht door drie regeringscommissariaten, namelijk het regeringscommissariaat bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (1911-1952); het regeringscommissariaat bij de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft (1904-1926); en het regeringscommissariaat bij de Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaart Maatschappij (1928-1947). Naast stukken van algemene aard (notulen, agenda's, brieven, jaarverslagen en dergelijke) zijn er stukken die samenhangen met de toezichthoudende taak van de regeringscommissarissen. Deze taak omvatte vooral toezicht op de organisatie en op de bedrijfsvoering. Veel van deze archiefstukken betreffen zaken als financiering, exploitatie, aanleg en onderhoud, materieel, prijsstelling/tarieven, (telegrafische- of lucht-)verbindingen, veiligheid, reglementering en samenwerking met derden. Daarnaast zijn enkele stukken van ir. J. Blackstone in zijn hoedanigheid van Commissaris bij de Koninklijke Luchtvaartmaatschappij voor Nederland en Koloniën N.V. en als lid van de Commission Internationale de Navigation Aérienne aan dit archief toegevoegd.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

ANDERE TOEGANG

2.10.36.04: Ministerie van Koloniën 1900-1963; Openbaar verbaal.

2.10.36.11: Ministerie van Koloniën 1900-1963; Toegangen archief Ministerie van Koloniën.

2.12.06: Koninklijke Marine: Klapper op de Stamboeken Marine-Officieren, 1850-1940; Officieren van Gezondheid, 1835-1940; Officieren van Administratie, 1824-1940; Officieren van de Marine Stoomvaartdienst, 1834-1940; Officieren Mariniers, 1840-ca. 1894.

2.10.36.22: Ministerie van Koloniën 1900-1963; Stamboeken Burgerlijke Ambtenaren.

2.10.36.51: Ministerie van Koloniën 1900-1963; .51 Geheim archief 1901-1957.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Koloniën, Regeringscommissarissen, nummer toegang 2.10.46.01, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Regeringscommissarissen, 2.10.46.01, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

ALGEMENE INLEIDING

De overeenkomsten die door de Nederlandse regering als vertegenwoordiger van de Staat of van het Nederlands-Indische gouvernement werden gesloten met particuliere vennootschappen hadden veelal het karakter van noodzakelijk geachte openbare voorzieningen of betroffen exploitaties waarbij de Staat een direct financieel belang wilde hebben. Het lag dan ook voor de hand dat de overheid in deze overeenkomsten bepalingen liet vastleggen over het opnemen van een toezichthouder van overheidswege in het bestuur van de betreffende maatschappij. De taak van een regeringscommissaris omvatte in het algemeen te waken over de belangen van de overheid bij deze maatschappijen, mede met het oog op subsidieverlening en het eventueel aan de staat toekomende aandeel in de jaarlijkse winsten. De regeringscommissaris had aanvankelijk een grote vrijheid van handelen en slechts bij uitzondering werden hem door de minister "aanwijzingen" verstrekt. Vanwege "den steeds toenemende omvang zoo van de bedrijven der betreffende maatschappijen als van haar geldelijk beheer" achtte de minister van Koloniën het in 1918 noodzakelijk de toen fungerende regeringscommissarissen te voorzien van een bij Koninklijk Besluit goedgekeurde instructie.¹

In deze inventaris worden de archieven van de regeringscommissarissen beschreven, die namens de minister van Koloniën bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij,² de Deutsch-Niederländische Telegraphen Gesellschaft en de Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij toezicht hielden.

Daarnaast hebben nog regeringscommissariaten bestaan bij de N.V. Zeehaven en Kolenstation Sabang³ en bij de Billiton Maatschappij.⁴ De archieven van deze functionarissen zijn echter niet bewaard gebleven. Tevens fungeerden er nog gouvernementscommissarissen bij de Javasche Bank en een Nederlandse en een Indische gouvernementscommissaris bij de Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij.⁵ Deze commissarissen werden benoemd door de gouverneur-generaal en rapporteerden ook aan hem.⁶

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERFING VAN HET ARCHIEF

Het archief is krachtens bepalingen van de Archiefwet overgebracht.

- 1 Algemeen Rijksarchief, Tweede Afdeling, archief van het Ministerie van Koloniën, verbaal 23 juli 1918 no. 16; inventaris 2.10.36.04, inv.nr. 1857.
- 2 Tevens hebben er afzonderlijke commissariaten bestaan voor de Java-China-Japan Lijn en de Java-Australië Lijn, die tot de opheffing van het financieel belang van de overheid, door dezelfde persoon, dr E.B. Kielstra, bekleed werden. Hierover werden echter geen archiefstukken aangetroffen.
- 3 Ingevolge art. 12, 2e lid, letter c van de overeenkomst goedgekeurd bij de wet van 16 november 1909 Stb. 364. Bij K.B. van 14 september 1910 no. 21 werd J.Th. Viehoff (tevens regeringscommissaris bij de Deutsch-Niederländische Telegraphen Gesellschaft) tot commissaris benoemd. Hierover werden echter geen archivalia aangetroffen.
- 4 Ingevolge art. 6 van de overeenkomst, goedgekeurd bij wet van 18 juni 1892 Stb. 139. Bij K.B. van 30 juni 1892 no. 44 werd als zodanig mr J.Ph. van Bosse benoemd.
- 5 Ingevolge art. 67 van de concessievoorwaarden tot het aanleggen en exploiteren van een spoorweg van Semarang over Soerakarta naar Djokjakarta, goedgekeurd bij K.B. 10 maart 1863 no. 1.
- 6 Uitzonderd de gouvernementscommissaris in Nederland bij de Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij, die aangesteld werd bij Koninklijk Besluit en aan de minister rapporteerde.

Inhoud en structuur van het archief

ORDENING VAN HET ARCHIEF

Bij de onderwerpsgewijze indeling van deze inventaris is uitgegaan van de toezichthoudende taak van de regeringscommissarissen.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Veel materiaal over de regeringscommissariaten is in de vorm van briefwisselingen en ingekomen rapportages te vinden in het archief van het Ministerie van Koloniën van na 1900. Men raadplege hiervoor de indices van de 4e en 5e Afdeling in het ministerie-archief.⁷

⁷ ARA-II, Koloniën, inventaris 2.10.36.11: 4e Afdeling: indices Scheepvaart over 1921-1950, inv.nrs. 583-591; 5e Afdeling: indices Delfstoffen over 1908-1949, inv.nrs. 620-629; indices Luchtvaart over 1927-1949 inv.nrs. 632-634; indices PTT over 1900-1950, inv.nrs. 635-649.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

A ARCHIEF VAN DE REGERINGSCOMMISSARIS BIJ DE KONINKLIJKE PAKETVAART MAATSCHAPPIJ, 1930 - 1952

Van de regeringscommissarissen bij de KPM is alleen het archief van Gooszen bewaard gebleven. Na zijn eervol ontslag in 1952 heeft Gooszen zijn archief gedeponereerd bij het ministerie, waar het als een bijlage werd opgenomen achter het z.g. A-dossier - nummer 171 -, dat over het regeringscommissariaat handelt. Bij de overdracht van het archief van het Ministerie van Koloniën van na 1900 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan het Algemeen Rijksarchief werd het als een aparte archiefvormer afgescheiden en als zodanig geregistreerd.

Bij het archief van Gooszen werd een zeer summier lijst van archivalia aangetroffen, die echter weinig bruikbaar was voor de inventarisatie. Op basis van inhoudelijke kenmerken werd een indeling ontworpen van stukken met een algemene strekking en stukken, die over een bepaald onderwerp handelen. Het archief heeft een omvang van 1 strekkende meter.

Deze inventaris werd samengesteld door Syarif Usman Sabaroedin, medewerker van het Arsip Nasional van de Republiek Indonesië, in het kader van zijn stage bij het Algemeen Rijksarchief. Bij wet van 19 maart 1888 Stb. 48 werd de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië gemachtigd om met een of meer Nederlandse gegadigden een overeenkomst aan te gaan over het onderhouden van de scheepvaartlijndiensten in de archipel gedurende 15 jaar, die zou moeten ingaan zodra de overeenkomst met de Nederlandsch-Indische Stoomvaart Maatschappij per 1890 zou zijn afgelopen. De minister van Koloniën had in deze wet een bepaling laten opnemen, die de mogelijkheid opende een toezichthouder van regeringswege te benoemen in de raad van bestuur, die zou moeten dienen als tussenpersoon tussen regering en de onderneming. In 1890 werd met de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (hierna af te korten als KPM) een kontrakt⁸ gesloten, waarin echter geen invulling werd gegeven aan deze bepaling. De minister drukte in 1905 uit, dat "tot dusver de behoefte aan toezicht niet zoo groot was".⁹ Bij de hernieuwing van het contract bood de in 1904 benoemde regeringscommissaris bij de Java-China-Japan Lijn, dr. E.B. Kielstra,¹⁰ aan deze functie bij de KPM zonder nadere betaling te willen verrichten. Dit leidde tot de benoeming van de eerste regeringscommissaris bij de KPM.¹¹

In de periode vanaf 1905 zouden er in totaal vier personen met het regeringscommissariaat bij de KPM belast worden:

1. E.B. Kielstra, luitenant-kolonel b.d. van de Genie van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger; van 1905 tot 1920.
2. W.Th. de Booy, vice-admiraal b.d. van de Koninklijke Marine; van 1920 tot 1 februari 1929.
3. L.C. Westenenk, voormalig gouverneur van Sumatra's Oostkust en lid van de Raad van Nederlands-Indië; van februari 1929 tot 2 mei 1930.
4. A.F. Gooszen,¹² vice-admiraal b.d. van de Koninklijke Marine, oud commandant Zeemacht in Nederlands-Indië en hoofd van het Departement van Marine in Batavia; van 16 juni 1930 tot 1 juli 1952.

De hoofddirectie van de KPM zetelde in Amsterdam en kende een Raad van Bestuur, waarin de commissarissen (benoemd door de vergadering van aandeelhouders), de directieleden en de regeringscommissaris zitting hadden. De directie was belast met het dagelijks bestuur en stond onder toezicht van de Raad van Bestuur. In Batavia zetelde de directie belast met de bedrijfsvoering in Nederlands-Indië onder de bevelen van de hoofddirectie in Amsterdam.

Bij de benoeming van Kielstra in 1905 waren zijn taken weinig omschreven. In algemene zin diende hij te waken voor de belangen "van den Lande". In bijzondere gevallen konden echter "aanwijzingen" door de minister worden verstrekt, doch meestal werd de uitvoering geheel aan het eigen inzicht

8 Gewoonlijk aangeduid als het Groot Archipel Contract.

9 ARA-II, Koloniën, verbaal 15 maart 1905 nr. 24; inventaris 2.10.36.04, inv.nr. 299.

10 Tevens vervulde Kielstra in de periode 1894-1920 de functie van gouvernementscommissaris in Nederland bij de Nederlandsch-Indische Spoorweg Maatschappij. Zijn voorgangers waren J. van Swieten (1864-1888) en H.G. Boumeester (1888-1894). Na Kielstra trad A.W.E. Weijerman (1920-1940) op. Zie tevens noot 5.

11 ARA-II, Koloniën, verbaal 15 maart 1905 nr. 24 en verbaal 4 april 1905 nr. 50; inventaris 2.10.36.04, inv.nrs. 299 en 303. Kielstra ontving een jaarlijkse vergoeding van f. 800,- voor beide functies. In 1911 kwam daar nog een commissariaat bij voor de Java-Australië Lijn (overeenkomst goedgekeurd bij wet 23 september 1911 Stb. 301), zie noot 2.

12 Anthonie Frederik Gooszen, geboren 24 mei 1869 in Amsterdam, overleden 26 april 1955 in Bloemendaal. Gegevens over zijn loopbaan: ARA-II, Koloniën, serie Stamboeken van Marine-officieren van na 1850, deel 10, inschrijvingsnummer 980; inventaris 2.12.06.

van de regeringscommissaris overgelaten. In verband met de toenemende omvang van het bedrijf achtte de minister het noodzakelijk in 1918 een instructie voor de regeringscommissaris bij de KPM op te stellen. Kielstra echter vond een instructie volstrekt niet in overeenstemming met zijn ambt, zoals hij de minister liet weten. Hij was van oordeel, dat een regeringscommissaris niet ondergeschikt hoorde te zijn aan de minister, maar veeleer iemand die als vertrouwd raadsman de minister terzijde moest staan. Hij achtte het dan ook ongewenst "opdrachten" te ontvangen, maar meende dat hij diende te worden "uitgenodigd". Het ministerie deed zijn bezwaren als "allermint gewenst" af.¹³ De instructie, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 26 juli 1918 no. 81, bevatte een negental artikelen. De artikelen 1 tot en met 5 handelden over de taken van de regeringscommissaris ten aanzien van de behartiging van de staatsbelangen, de controle en de wijze van informatievoorziening aan de minister. Ingevolge art. 6 moest jaarlijks een verslag van werkzaamheden ingediend worden, art. 7 verbood hem aandeelhouder van de KPM te zijn, art. 8 verplichtte hem tot "eene overzichtelijke inrichting van zijn archief", terwijl het laatste artikel een richtlijn gaf in geval van ziekte.

Na het overlijden van L.C. Westenenk in 1930 zijn door de directie van KPM duidelijke pogingen gedaan een hun welgevallige kandidaat als nieuwe regeringscommissaris benoemd te krijgen. In een geheime briefwisseling met de directie in Batavia vermeldt KPM-directeur W.G. Brand, dat mogelijk "via enkele kamerleden de minister op den admiraal Gooszen kan worden geattendeerd".¹⁴ Gooszen werd benoemd bij Koninklijk Besluit van 16 juni 1930 nr. 116.¹⁵

Het zal mede op grond van deze benoeming duidelijk zijn, dat de directie van de KPM niet altijd onverdeeld blij is geweest met het regeringscommissariaat. Ingevolge de overeenkomst met de KPM had de regeringscommissaris namelijk toegang tot het gehele archief van de KPM.¹⁶ Om die reden bediende de directie zich vaak van persoonlijke briefwisselingen als men zaken buiten de regeringscommissaris om wilde bespreken. In 1923 telegrafeerde de directie in Nederlands-Indië aan Amsterdam: "Tenslotte komt het ons wel gewenst voor U erop te wijzen, dat onze regeringscommissaris blijkbaar alles, wat hij in den Raad hoort aan den Minister van Koloniën overbrengt".¹⁷

Gooszen heeft in de bijna 23 jaar, dat hij de functie vervulde, een periode meegemaakt, waarin de KPM aan vrij grote problemen en gedwongen veranderingen het hoofd heeft moeten bieden. In de crisisjaren, toen de oplegging van schepen en arbeidsonrust onder het personeel aan de orde was, vervolgens de oorlogsjaren, de wederopbouw van het scheepsvervoer in de Indische archipel en de consequenties van de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië.¹⁸

Bij de hernieuwing in 1945 van het uit 1930 daterende Groot Archipel Contract kon de overheid vanwege de onzekere situatie niet direct overgaan tot het sluiten van een nieuwe overeenkomst met de KPM. Men vond een compromis in het aangaan van een gentlemen's agreement, waarbij de overeenkomst werd voortgezet in de geest van het geëxpireerde contract. De aanwezige schepen, benodigd voor het uitvoeren van de lijndiensten, werden ondergebracht in een onder controle van de Indische regering staande Stichting Gemeenschappelijk Schepenbezit. De regeringscommissaris bleef onder die omstandigheden gehandhaafd. Gooszen vond het uitblijven van een definitieve overeenkomst in 1949, mede gezien de staatkundige ontwikkelingen, een onvoldoende basis voor een goed functioneren en vroeg de minister om ontslag. De minister verzocht hem echter aan te blijven tot na de Ronde Tafel Conferentie, omdat een nieuwe benoeming op dat tijdstip minder passend werd geacht.¹⁹ Gooszen ontving zijn jaarlijkse bezoldiging tot dan toe uit de Indische geldmiddelen, echter bij de soevereiniteitsoverdracht werd een begrotingspost opgevoerd ten laste van het Ministerie van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen. Formeel trad de regeringscommissaris op als vertegenwoordiger van Indonesië, als rechtsopvolger van Nederland in de verhouding tot de KPM. Feitelijk was hij echter een vertegenwoordiger van de Nederlandse regering, die zijn rapportage uitsluitend aan de minister uitbracht.

Op 20 september 1950 werd het Indonesische staatsrederijbedrijf Pampuska opgericht, waarna op 1 maart 1951 de Stichting Gemeenschappelijk Schepenbezit werd ontbonden. Per 1 mei 1952 werden de activiteiten van Pampuska ondergebracht bij de Pelajaran Nasional Indonesia (PELNI). Deze

- 13 ARA-II, Koloniën, geheim verbaal 4 september 1917 A11 en verbaal 23 juli 1918 no. 16 (resp. inventaris 2.10.36.51, inv.nr. 195 en inventaris 2.10.36.04, inv.nr. 1857).
- 14 Algemeen Rijksarchief, Tweede Afdeling, archief van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij, dossier Regeringscommissaris, nr. 146 en nr. 146 geheim. Na de benoeming van Gooszen seinde directeur Brand aan Batavia "Hiermede is aan onze geheime wensen voldaan".
- 15 ARA-II, Koloniën, A-dossiers 171; inventaris 2.10.28. Dit dossier behandelt de kwesties rond het regeringscommissariaat over de periode 1918-1933.
- 16 Letterlijk zegt het contract: "Hij heeft toegang tot de kantoren en de archieven der vennootschap en kan van al haar boeken en schrifturen inzage en afschrift nemen".
- 17 ARA-II, KPM, dossier Regeringscommissaris, nr. 146 en 146 geheim. Deze kwestie handelde over mededelingen van W.Th. de Booy aan de minister, die via de gouverneur-generaal ter ore van de directie in Batavia waren gekomen.
- 18 Zie hiervoor de jaarlijkse verslagen en rapporten van Gooszen aan de minister van Koloniën, inv.nr 41.
- 19 ARA-II, Koloniën, dossierarchief 171 en 171 geheim, resp. over de jaren 1941-1952 en 1949-1951.

ontwikkelingen en de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië maakten in 1951 een aanpassing van de statuten van de KPM aan de nieuwe verhoudingen noodzakelijk. In art. 2 werd het bestaan van een overeenkomst tussen de staat der Nederlanden en de KPM geschrapt en art. 15 betreffende het regeringscommissariaat kwam geheel te vervallen. Na de goedkeuring van deze statutenwijziging werd aan Gooszen met ingang van 1 juli 1952 een eervol ontslag verleend.²⁰

A.1. NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

- 1-2** Agenda's van ingekomen stukken bij de regeringscommissaris bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.
1930-1952
De agenda nrs. 13-32 in 1947 zijn dubbel gebruikt.
1	1930-1937, 1 katern	
2	1938-1952, 1 deel	
- 3-37** Brieven, verslagen en rapporten ingekomen bij A.F. Gooszen als regeringscommissaris bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.
1930-1952
3	1930, agendanummers 1 - 49	35 omslagen
4	1931, agendanummers 4 - 69	
5	1932, agendanummers 3 - 75	
6	1933, agendanummers 5 - 63	
7	1934, agendanummers 1 - 51	
8	1935, agendanummers 9 - 66	
9	1936, agendanummers 3 - 61	
10	1937, agendanummers 4 - 91	
11	1938, agendanummers 1 - 36	
12	1938, agendanummers 37 - 76	
13	1939, agendanummers 1 - 57	
14	1940, agendanummers 1 - 42	
15	1941, agendanummers 1 - 31	
16	1942, agendanummers 1 - 27	
17	1943, agendanummers 1 - 15	
18	1944, agendanummers 1 - 17	
19	1945, agendanummers 1 - 36	
20	1946, agendanummers 1 - 28	
21	1946, agendanummers 29 - 47	
22	1947, agendanummers 1 - 32 (I), 13 - 19 (II)	
23	1947, agendanummers 33 - 42 (I), 20 - 32 (II)
Voor de agendanummering 1947, zie inv.nr. 1-2.	
24	1948, agendanummers 1 - 24	
25	1948, agendanummers 25 - 50	
26	1949, agendanummers 1 - 32	
27	1949, agendanummers 33 - 60	
28	1950, agendanummers 1 - 18	
29	1950, agendanummers 19 - 36	
30	1950, agendanummers 37 - 84	
31	1951, agendanummers 1 - 28	
32	1951, agendanummers 29 - 39	
33	1951, agendanummers 40 - 71	
34	1951, agendanummers 72 - 91	
35	1952, agendanummers 1 - 15	
36	1952, agendanummers 16 - 31	
37	1952, agendanummers 32 - 46	

20 ARA-II, Koloniën, dossierarchief 171 en 171 geheim; hierin: Koninklijk Besluit van 2 juli 1952 nr. 2.

- 38-40** Brievenboeken van de regeringscommissaris.
1930-1952 2 katernen en 1 deel
- 38** 1930 juli 23 - 1933 oktober 11
- 39** 1933 november 4 - 1938 januari 2
- 40** 1938 januari 11 - 1952 augustus 10

- 41** Minuten van verslagen en rapporten van regeringscommissaris Gooszen aan de minister van Koloniën; met bijgevoegde inhoudsopgave.
1931-1939, 1945-1952 1 omslag

- 42** Jaarverslag van de N.V. KPM over 1929. Gedrukt.
1930 1 katern

A.2. NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

A.2.1 TOEZICHT OP DE ORGANISATIE

- 43** Instructies voor de directeur van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij in Nederland, de directie in Nederlands-Indië en de secretaris van de Raad van Bestuur. Gedrukt.
1911, 1914, 1930 3 stukken

- 44** Koninklijk besluit van 26 juli 1918 no. 81 houdende instructies voor de regeringscommissaris bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij; met toelichtende nota van de hand van regeringscommissaris E.B. Kielstra. Afschriften.
[1918] 1 omslag

A.2.2 TOEZICHT OP DE BEDRIJFSVOERING

A.2.21 ALGEMEEN BELEID

- 45** Brochure houdende aanmerkingen naar aanleiding van de anonieme brochure Een vriend van Indië inzake het monopolie van de KPM in Nederlands-Indië. Gedrukt.
1915 1 katern

- 46** Kort verslag van de bespreking van Gooszen met de Raad van Bestuur van de Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij betreffende een toekomstige samenwerking tussen de KPM en de KNILM.
1944 mei 1 stuk

A.2.22 PERSONEEL

- 47** Spaarfonds en pensioenreglement, met aanvullingen en wijzigingen. Gedrukt.
1927, 1929, 1932 en z.d. 1 omslag

- 48** Circulaire van de KPM aan het personeel betreffende de in te voeren salariskorting van 10% in verband met bezuinigingen op de uitgaven. Stencil.
1932 1 stuk

- 49** Rapport en notulen van de vergaderingen betreffende het geschil over de arbeidsvoorwaarden van het Europees varend personeel; met resumé. Stencil.
1937 1 pak

- 50** Rekest van de Verenigingen van Gezagvoerders en Stuurlieden en

Scheepswerktuigkundigen in Nederlands-Indië aan de gouverneur-generaal waarin het verzoek om nadere voorzieningen met betrekking tot art. 161 bis van het Wetboek van Strafrecht, in verband met de voorgenomen stakingen. Gedrukt. z.j. 1 katern
Genoemd artikel stelde stakingen strafbaar, die de economische orde in gevaar zouden kunnen brengen.

A.2.23 EXPLOITATIE

- 51** Bij Gooszen ingekomen stukken betreffende het beleid van de KPM ten aanzien van de nieuwbouw van schepen.
1931 1 omslag
- 52** Register van schepen van de KPM; met marginale aantekeningen van de regeringscommissaris. Gedrukt.
1937 1 deel
- 53** Dienstregelingen van de scheepvaartverbindingen van de KPM. Gedrukt.
1939 en 1950 2 delen

B ARCHIEF VAN DE REGERINGSCOMMISSARIS BIJ DE DEUTSCH-NIEDERLÄNDISCHE TELEGRAPHENGESellschaft, 1904 - 1926

Het archief van J.Th. Viehoff als regeringscommissaris bij de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft werd aangetroffen als bijlage van dossier A-13876 in het archief van het Ministerie van Koloniën. Bovendien werd nog een bundel stukken aangetroffen in de z.g. verzamelverbalen ²¹ van het jaar 1945 in het ministerie-archief. Het archief van de regeringscommissaris is uit het dossier A-13876 verwijderd, zodat het dossier thans nog bestaat uit concepten van afdelingsnota's van het ministerie zelf, waarvan de beschrijving is opgenomen in 'Het overzicht van dossier A-13876 in het archief van het ministerie van Koloniën'.

Door de regeringscommissaris is aan zijn archief een vrij redelijke ordening gegeven aan de hand van een numeriek stelsel van onderwerpsbundels. Omdat diverse omslagen in de numerieke serie ontbraken is het vrij zeker, dat het archief niet compleet is. Ook bleken de agenda's van ingekomen en uitgaande stukken te ontbreken, die de regeringscommissaris ingevolge zijn instructie diende bij te houden. Bij de inventarisatie zijn de bundels zoveel mogelijk in hun samenhang bijeengehouden en in een schema gevat, dat een weergave is van de belangrijkste aspecten van zijn toezichthoudende taak.

Een vrij groot deel van de correspondentie is gesteld in het Duits. Het archief heeft een omvang van 0,8 meter en is openbaar.

De Britse regering voerde tijdens de Boerenoorlog een rigide censuur uit op regeringstelegrammen van andere naties. Hierdoor werden de regeringen van Nederlands-Indië en van de Duitse koloniale bezittingen (Duits Nieuw-Guinea en de Carolinen) voortdurend geconfronteerd met het Britse monopolie op de telegrafische verbindingen tussen het verre oosten en Europa. Vanwege de moedwillige vertragingen verenigden beide landen zich om een eigen verbinding tot stand te brengen.

Op initiatief van de KNIL-officier J.J. le Roy werd op 24 juli 1901 ²² door de Nederlandse regering met Duitsland een verdrag gesloten, dat leidde tot de oprichting van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft op 19 juli 1904. De maatschappij had een aandelenkapitaal van 7 miljoen gulden en emitteerde daarnaast in 1905 een obligatielening ter grootte van f. 4.300.000,-. De maatschappij was gevestigd in Keulen. Van Nederlandse zijde werd J.J. le Roy en van Duitse zijde O. Stoecker tot directeur benoemd. Een Raad van Commissarissen hield toezicht op de directie. Bij de verdragsbepalingen was tevens de benoeming geregeld van een Duits en een Nederlands toezichthoudend regeringswaarnemer in de Raad van Commissarissen. De administrateur van het Ministerie van Koloniën, J.Th. Viehoff, ²³ die vanaf het begin bij de onderhandelingen en de oprichting aanwezig was geweest, werd bij Koninklijk Besluit benoemd tot regeringscommissaris benoemd en A.E.R. Collette, hoofdingenieur der telegrafie, tot zijn plaatsvervanger. ²⁴ Subsidieverlening vond plaats door zowel de Nederlandse als de Duitse regering. De maatschappij betaalde echter 90% van haar inkomsten uit de kabeltaksen terug aan haar subsidiegevers, zodat de feitelijke subsidie tot een minimaal bedrag werd teruggebracht.

Een instructie voor de regeringscommissaris werd pas in 1918 bij Koninklijk Besluit vastgesteld. ²⁵ Hierin werden de volgende richtlijnen geformuleerd:

- Art. 1-2 bepalen, dat de regeringscommissaris in samenwerking met zijn Duitse collega toezicht op het beheer houdt, dit om meningsverschillen tussen beide subsidiërende regeringen te voorkomen.
- Art. 3-4 behandelt de wijze van informatievoorziening van en advisering aan de minister.
- Art. 5 geeft regels omtrent het bijhouden van zijn archief.
- Art. 6-8 handelen over plaatsvervangings, de controle op de financiële resultaten en de jaarlijkse verslaglegging aan de minister.
- Art. 9 bepaalt, dat de regeringscommissaris geen aandeelhouder mocht zijn.
- Art. 10 regelt zijn plaatsvervangings.

Door de aanleg van kabels van Menado via Yap (Duitse Carolinen) naar Shanghai werd aansluiting verkregen met de verbinding naar Europa via China en Siberië. Een tweede kabel tussen Yap en Guam zorgde voor een verbinding naar Europa door de aansluiting op de Amerikaanse lijn via de Philippijnen en San Francisco. In totaal ging het om een kabellengte van 6336 kilometer. Bij de exploitatie ondervond men in Nederlands-Indië de moeilijkheid, dat het aanlandingspunt Menado ver van de handelscentra (Java, Deli) gelegen was en dat men bij verzending afhankelijk was van

21 Vanaf 1945 werden door het Ministerie van Koloniën jaarlijks op 31 december alle in bureauladen of anderszins verspreid aangetroffen archivalia in het archief gedeponneerd en afgedaan bij verzamelverbaal.

22 Zie Staatsblad 1902 no. 122 en 138, tevens het Staatsblad van Nederlands-Indië 1903 no. 366.

23 Joan Thomas Viehoff, geboren Utrecht 13 april 1849, overleden Den Haag 1 november 1926. Zie tevens noot 2.

24 ARA-II, Koloniën, geheim verbaal 4 juli 1904 no. D15; inventaris 2.10.36.51, inv.nr. 42.

25 ARA-II, Koloniën, verbaal 23 juli 1918 no. 16; inventaris 2.10.36.04, inv.nr 1857. Hierin tevens de instructies voor de regeringscommissarissen bij de Billiton Mij, bij de N.V. Zeehaven en Kolenstation Sabang en bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.

aanlevering via de slecht functionerende gouvernements-telegraafdienst. Wel konden door de oprichting van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft de vaak hoge tarieven, die buitenlandse maatschappijen in rekening brachten, belangrijk teruggebracht worden.

Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 had tot gevolg, dat Duitsland haar koloniaal bezit geheel zou verliezen. De Carolinen werden in oktober 1914 door Japan bezet evenals het eiland Yap; de bezetting van Duits Nieuw-Guinea betekende in 1915 de eerste oorlogshandeling van Australië.

Het kabelstation op Yap, dat de lijnen verdeelde naar Shanghai en Guam, zou nadien niet meer functioneren. Het station in Shanghai werd geconfisceerd door de Chinese regering, terwijl de Amerikaanse regering zich de kabel naar Guam toeëigende.

Bij de vrede van Versailles werden Duitsland haar koloniën ontnomen en werden de zich daar bevindende kabels en stations daarbij inbegrepen. De Nederlandse regering kwam hiertegen in protest aangezien de eigendommen van de maatschappij deels Nederland toebehoorden. Viehoff reisde in juni 1919 naar Parijs om de Nederlandse claims te bespreken,²⁶ echter zonder veel resultaat. Ook het Ministerie van Buitenlandse Zaken vond nadien moeizaam gehoor bij de geallieerden.

Onder druk van de aandeel- en obligatiehouders, die zich verenigd hadden in een Beschermingsvereniging, zou het geharrewar tot 1930 duren, doch de claims van Buitenlandse Zaken werden niet gehonoreerd. Inmiddels was vanwege de snelle opkomst in de twintiger jaren van de radio-telegrafie ook de dwingende noodzaak voor de Nederlandse regering verminderd om tot het uiterste te gaan in deze kwestie.

Na 1923 werd er serieus over een liquidatie van de maatschappij gedacht, doch een besluit hieromtrent bleef uit. De kwestie kwam in februari 1927 tot een oplossing, toen een fusie plaats vond met de Deutsch-Atlantische Telegraphengesellschaft, echter onder opzegging van het Nederlands-Duitse kabelverdrag en intrekking van de verleende concessies.²⁷ Hiermee kwam er een einde aan het regeringscommissariaat.

In 1939 kwam de kwestie nogmaals aan de orde, toen de Deutsch-Atlantische Telegraphengesellschaft interesse bleek te hebben voor de onderzeese kabel van Menado naar Yap. De gouverneur-generaal verbood echter het lichten van de kabel om politieke moeilijkheden met Japan te voorkomen.

Overzicht van dossier A-13876 in het archief van het ministerie van Koloniën:

- Afdelingsnota betreffende de mogelijke toetreding van op te richten Duits-Nederlandse Telegraafmaatschappij in het samenwerkingsverband van telegraafmaatschappijen, de z.g. Pacific Pool; 1902; 1 stuk.
- Afdelingsnota betreffende de voorbereidingen tot uitvoering van de Duits-Nederlandse kabelovereenkomst, met name inzake de financiering en de concessieverlening; 1904; 1 stuk.
- Afdelingsnota's betreffende de subsidieverlening van rijkswege aan de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft en de ontwikkelingen in het geval de Menado-Yap kabel aan Nederland wordt afgestaan; 1921-1924; 1 omslag.

B.1. NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

54-58

Notulen, agenda's en vergaderstukken betreffende de vergaderingen van de Raad van Commissarissen.

1904-1912

4 omslagen

54	1904-1905
55	1906
56	1907
57	1908-1909
58	1910-1912

26 Zijn verslag hierover: ARA-II, Koloniën, verbaal 18 juni 1919 no. 31; inventaris 2.10.36.04, inv.nr 2007.

27 ARA-II, Koloniën, verbaal 8 februari 1928 no. 28 en 31 maart 1927 no. 2; inventaris 2.10.36.04, nrs. 2907 en 2921. De opzegging van het verdrag en de intrekking van de concessie bleven echter betwist door de Beschermingsvereniging.

B.2. NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN**B.2.1 TOEZICHT OP DE ORGANISATIE****B.2.11 OPRICHTING EN LIQUIDATIE**

- 59** Protocol van het verhandelde tijdens de besprekingen in Den Haag omtrent de uitvoering van het Duits-Nederlandse kabelverdrag van 24 juli 1901 en tot oprichting van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft; met akten van concessie en overeenkomst met de Commercial Cable Company en de Commercial Pacific Cable Company over de aansluiting van lijnen.
1904 1 omslag
- 60-61** Stukken betreffende de liquidatie van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1922-1926 2 omslagen
- 60** 1922-1924
- 61** 1925-1926

B.2.12 RAAD VAN COMMISSARISSEN

- 62** Briefwisseling betreffende het overlijden van (Duitse) commissarissen.
1910, 1913, 1916 1 omslag

B.2.13 SUBSIDIERING VAN RIJKSWEGE

- 63-64** Stukken betreffende de subsidieverlening van regeringswege aan de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1905-1921 2 omslagen
- 63** 1905-1915
- 64** 1916-1921
- 65** Briefwisseling met bijlagen betreffende de financiële jaarafrekeningen over de jaren 1905-1916 met de Nederlandse en Duitse regering als subsidiegevers.
1906-1917 1 omslag
- 66** Nota betreffende de begrotingspost voor de subsidie aan de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft over 1921.
z.j. 1 stuk

B.2.14 BEDRIJFSMIDDELEN EN VERMOGEN

- 67** Stukken betreffende de onderhandelingen over de teruggave van de door de Chinese regering geconfiscieerde eigendommen van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft in Shanghai.
1917-1924 1 omslag
- 68** Stukken betreffende de toekomst van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft in verband met de vredesonderhandelingen tussen Duitsland en de geallieerden, waarbij Duitsland haar koloniën ontnomen worden.
1918-1919 1 omslag

- 69** Stukken betreffende de door de Nederlandse regering ingebrachte bezwaren tegen de bij de vredesvoorwaarden genomen beschikking over de bezittingen van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1919-1920 1 omslag
- 70** Stukken betreffende de financiële moeilijkheden in verband met de wisselkoers van de Duitse Reichsmark, de verslaglegging hierover aan de algemene vergadering van aandeelhouders en de verontrusting hierover uitgesproken door de houders van aandelen en obligaties verenigd in de Beschermingsvereniging.
1918-1922 1 omslag
- 71** Stukken betreffende de wederwaardigheden met het kabelstation op het eiland Yap en de confiscatie van het station door Japan.
1919 1 omslag
- 72** Stukken betreffende de overname van de apparatuur in het kantoor in Shanghai door de Indische Gouvernements Telegraafdienst.
1924-1926 1 omslag

B.2.2 TOEZICHT OP DE BEDRIJFSVOERING

B.2.21 ALGEMEEN BELEID

- 73** Het Duitsch-Nederlandsche kabelnet en zijne belangen in Oost-Azië, nota vermoedelijk van de hand van de regeringscommissaris, J.Th. Viehoff.
z.j. (ca. 1908) 1 stuk
- 74** Nota betreffende de geschiedenis van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft en haar vooruitzichten na de beëindiging van de Eerste Wereldoorlog. Afschrift.
z.j. (1918) 1 stuk

B.2.22 PERSONEEL

- 75** Stukken betreffende de benoeming, het ontslag en de rechtspositie van het personeel van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1904-1922 1 pak
- 76** Stukken betreffende het terbeschikking stellen van (reserve)-telegrafisten van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft aan de Nederlands-Indische telegraafdienst.
1905-1913 1 omslag
- 77-78** Stukken betreffende de aanstelling en instructie van een vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië belast met de werving van telegrafisch verkeer over de lijn Menado-Yap-Kiachta (Siberië) naar Europa.
1907-1910 2 omslagen
- 77** Aanstelling, 1907-1909.
- 78** Vaststelling van instructies, 1909-1910

B.2.23 EXPLOITATIE**B.2.231 Aanleg en onderhoud**

- 79** Stukken betreffende de aanleg van de zeekabel van Menado via Yap naar Guam.
1904-1908 1 omslag
- 80** Stukken betreffende de aanleg van de zeekabel van Shanghai naar Yap.
1905-1911 1 omslag
- 81** Stukken betreffende de beschadigingen aan de Shanghai-Yap kabel en het herstel ervan; met overzicht van de storingen die vanaf 1906 in de gouvernementse-zeekabels zijn voorgekomen.
1905-1917 1 omslag
- 82** Stukken betreffende het voorstel om via het verwerven van aanlandingsrechten aan de Perzische Golf en een landlijn in Aziatisch Turkije aansluiting te krijgen bij de Ost-Europäische Telegraphengesellschaft, de z.g. westelijke lijn.
1908 1 omslag
- 83** Stukken betreffende de plannen voor het tot stand brengen van radiotelegrafische verbindingen tussen Nederland en Nederlands-Indië; met documentair materiaal en kaart.
1908, 1913-1917 1 omslag
- 84** Stukken betreffende de "moedwillige doorsnijding" van de Shanghai-Yap kabel.
1916 1 omslag
- 85** Stukken betreffende de plannen voor de aanleg van nieuwe verbindingen tussen Amerika en het Verre Oosten en tussen Amerika en Europa.
1919-1920 1 omslag

B.2.232 Telegrafisch verkeer

- 86** Stukken betreffende het telegrafisch verkeer tussen Nederlands-Indië en Nederland/Duitsland via Siberië.
1905-1913 1 omslag
- 87** Stukken betreffende de pogingen het telegrafisch verkeer via de Menado-kabel te bevorderen.
1905-1913 1 omslag
- 88-89** Stukken betreffende onvolkomenheden in het telegraafverkeer.
1905-1912 1 pak en 1 omslag
- 88** Algemene klachten over woordverminderingen, vertragingen en andere onvolkomenheden, 1905-1912., 1 pak
- 89** Vertragingen en verdere onvolkomenheden in de verwerking van het telegraafverkeer in Nederlands-Indië door de gouvernementse-telegraafdienst, 1912.
- 90** Rapporten betreffende de speciale regeling voor de verzending van Duitse en Nederlandse regeringstelegrammen van en naar Peking.
1906-1907 1 omslag

- 91** Jaarstaten en statistische overzichten van het binnen- en buitenlands telegrafisch verkeer van Nederlandsch-Indië.
1906-1912 1 omslag
- 92** Stukken betreffende de invoering van "weekend telegrammen" in het buitenlands verkeer van Nederlands-Indië.
1914-1915 1 omslag
- B.2.233 Vaststelling van tarieven**
- 93-94** Stukken betreffende de herziening van de tariefschema's van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1905-1913 2 omslagen
93 1905-1906, 1e revisie.
94 1906-1913, 2e en volgende revisies.
- 95** Stukken betreffende de wijze van afrekening en de berekening van reducties voor de verzending van regeringstelegrammen.
1905-1912 1 omslag
- 96** Stukken betreffende de wijzigingen en aanpassingen in de tarieven voor telegrammen verzonden via de Yap-kabel.
1905-1914 1 omslag
- 97** Stukken betreffende de onderhandelingen met de Franse regering over het vaststellen van tarieven voor telegrammen tussen Indo-China en Siam enerzijds en Yap, Guam, Midway, Honolulu, Europa en Amerika anderzijds via de lijn Pontianak-Menado.
1906-1909 1 omslag
- 98-100** Stukken betreffende de vaststelling van de tarieven voor dagblad- en verdere perstelegrammen.
1907-1916 3 omslagen
98 Betreffende perstelegrammen algemeen (uitgezonderd tussen Europa en Nederlands-Indië), 1907-1912.
99 Betreffende perstelegrammen tussen Europa en Nederlands-Indië, 1910-1916.
100 Betreffende de kwestie van de eigenmachtige invoering van een verlaagd tarief door de Eastern Extension Telegraph Company voor perstelegrammen tussen Europa en Nederlands-Indië, 1915.
- 101** Stukken betreffende de tariefverlaging voor het telegrafisch verkeer van Japan en China met Europa en Amerika en de besprekingen hierover met de Eastern Extension Telegraph Company.
1908-1910 1 omslag
- 102** Correspondentie betreffende de vaststelling van het tarief via de Yap-Menado kabel voor telegrammen tussen Guam, Midway en Honolulu enerzijds en Malakka, Penang, Singapore, Laboean en Australië anderzijds.
1909-1910 1 omslag
- 103** Stukken betreffende de invoering van een gereduceerd tarief voor uitgestelde (deferred) telegrammen voor het buiten-europees verkeer.

	1910-1913	1 omslag
104	Correspondentie betreffende de vaststelling van het tarief via de Yap-Manilla-Hongkong kabel voor telegrammen tussen Shanghai enerzijds en Hongkong, Amoy en Foochow anderzijds.
1911	1 omslag
105	Stukken betreffende de invoering van nieuwe tarieven voor het verkeer met Europa.
1912-1916	1 omslag
106-107	Stukken betreffende de invoering van nieuwe tarieven voor het Oost-Aziatisch lokaal telegraafverkeer.
(1904) 1913-1914	2 omslagen
106	Brief- en notawisseling, 1913-1914.	
107	Tariefschema's van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft voor het Oost-Aziatisch telegraafverkeer; met doorhalingen onder vermelding van nieuwe tarieven, 1904, 1913.	
108	Stukken betreffende de kwestie met de Commercial Pacific Cable Company omtrent de tariefsverlagingen in het verkeer met het Verre Oosten.
1913-1914	1 omslag
109	Stukken betreffende de tijdelijke verlaging van de tarieven voor het verkeer tussen Nederlands-Indië en Amerika via de kabels van de Commercial Pacific Cable Company.
1914-1916	1 omslag
B.2.24 BETREKKINGEN EN SAMENWERKING MET ANDERE MAATSCHAPPIJEN		
110	Beschikkingen van de gouverneurs van Curaçao en Suriname betreffende de concessieverleningen aan de Telegraafmaatschappij der Antillen en de Société Française de Télégraphes Sous-Marins. Afschriften.
[1885], [1889]	2 stukken
111	Stukken betreffende de internationale conferentie in Hamburg van telegraafmaatschappijen, die bij het Aziatisch-Europees en Aziatisch-Amerikaans verkeer zijn betrokken, ter bespreking van de invoering van dagbladtelegrammen en de uniformering van tarieven.
1907	1 omslag
112	Stukken betreffende de Japanse "kabel-politiek" na het aflopen van de concessie van de Great Northern Telegraph Company en de regelingen omtrent het telegrafisch verkeer tussen Japan en China.
1907-1912	1 omslag
113	Minuut van een uitgaande brief met bijlage betreffende de plannen in Groot-Brittannië om de telegrafische verbindingen met de koloniën in handen van de Britse regering te brengen.
1908	2 stukken
114	Stukken betreffende de besprekingen met de Eastern Extension Australasia & China Telegraph Company Ltd over de invoering van een uniforme eindtax in Nederlands-	

-
- Indië voor het buitenlands verkeer vanaf Java en vanaf Madoera en de Buitenbezittingen.
1908-1909, 1912 1 omslag
- 115** Stukken betreffende de samenwerking van de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft met de Deutsch-Südamerikanische Telegraphengesellschaft en de Osteuropäische Telegraphengesellschaft.
1908-1911 1 omslag
- 116** Stukken betreffende de verdeling van het buitenlands telegraafverkeer van Nederlands-Indië tussen de Eastern Extension Telegraph Company en de Deutsch-Niederländische Telegraphengesellschaft.
1911-1912 1 omslag
- 117** Stukken betreffende de wijziging van de Dutch Indies Joint Purse Agreement en de German-Dutch Traffic Agreement, inzake de percentuele verdeling binnen de poolovereenkomst met andere telegraafmaatschappijen.
1912-1914 1 omslag
Deze agreements werden ook wel aangeduid als "De Verkeersovereenkomsten".
- 118** Stukken betreffende de verdragen tussen de Japanse regering en de Great Northern Telegraph Company en de daarmee samenhangende concessie-overeenkomst.
1913 1 omslag
- 119** Stukken betreffende de conferentie tussen de in het Verre Oosten werkende telegraafmaatschappijen, gehouden in Keulen op 18 december 1913.
1913-1914 1 omslag
- 120** Stukken betreffende de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog ten aanzien van De Verkeersovereenkomsten.
1915-1917 1 omslag

C ARCHIEF VAN DE REGERINGSCOMMISSARIS BIJ DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCH-INDISCHE LUCHTVAART MAATSCHAPPIJ, 1928 - 1947

Het archief van ir. Blackstone als regeringscommissaris bij de Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaart Maatschappij (KNILM) werd aangetroffen in het z.g. A-dossierarchief van het Ministerie van Koloniën (A-dossier 2082). Er werden geen stukken over het commissariaat van zijn voorganger Westenenk aangetroffen.

Het is duidelijk dat het archief van Blackstone niet compleet is. De stukken beslaan hoofdzakelijk de periode 1938-1940 en 1945-1947. Vermoedelijk heeft Blackstone zelf indertijd de stukken vernietigd die hij niet meer nodig dacht te hebben.

Blackstone tekende de inkomstdatum in rood schrift op de stukken aan; met potlood is vaak genoteerd in welke vergadering het betreffende stuk is behandeld. Het archief kende vroeger een ordening van jaarbundels, vermoedelijk deels corresponderend met de agenda's van vergaderingen. Deze ordening bleek echter dusdanig verstoord, dat een reconstructie niet meer mogelijk was.

Thans zijn de stukken naar onderwerp geordend en in een schema gevat, dat een weergave is van de belangrijkste aspecten van zijn toezichthoudende taak.

Ook werden er stukken aangetroffen betreffende andere functies, die Blackstone heeft vervuld. Deze zijn ondergebracht in een rubriek 'Overige bemoeiingen van ir J. Blackstone'.

Het archief heeft na bewerking een omvang van 1 meter.

Vanaf 1920²⁸ al werden door de N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij (KLM) voor Nederland en de Koloniën onderhandelingen gevoerd met de Nederlands-Indische regering over het onderhouden van binnenlandse luchtverkeersdiensten. In 1924 werd door de KLM een concessie aangevraagd bij het gouvernement, die echter afgewezen werd. In hetzelfde jaar werd op initiatief van de Nederlandsche Handel Maatschappij en de Deli Maatschappij een "Comité van Voorbereiding" opgericht met als doel de oprichting van een Indische luchtvaartmaatschappij. In eerste aanleg was het niet de bedoeling te komen tot een uitgebreid commercieel luchtverkeersnet in Nederlands-Indië. Veeleer werd de nadruk gelegd op de defensieve noodzaak van een zelfstandige Indische luchtvaart, waardoor zoals de minister van Koloniën het uitdrukte, "de algemeene en tegelijk internationale positie van Indië verstevigd zou kunnen worden".

Op 16 juli 1928 werd de Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij opgericht, die op 15 oktober 1928 het predikaat "Koninklijke" verkreeg. Het aandelenkapitaal bedroeg 5 miljoen gulden.²⁹ De maatschappij had zijn zetel in Amsterdam en kende een Raad van Commissarissen, een Raad van Bestuur, een directie als dagelijks bestuur en tenslotte een regeringscommissaris van overheidswege. Als regeringscommissaris werd de oud-gouverneur van de Oostkust van Sumatra en lid van de Raad van Nederlands-Indië, L.C. Westenenk, in februari 1929 benoemd. Aanvankelijk bestond in Indië bezwaar tegen de aanstelling van een commissaris, die feitelijk de vertegenwoordiger van het Indische gouvernement was. De nieuwe Indische staatsregeling van 1925 voorzag namelijk in een meer autonome positie van de Indische regering. De minister hield echter vast aan een toezichthouder bij de directie in Amsterdam. Westenenk overleed in mei 1930 en werd opgevolgd door ir. J. Blackstone,³⁰ gepensioneerd directeur van de Burgerlijke Openbare Werken in Nederlands-Indië, die de functie van regeringscommissaris tot 1947 zou vervullen. Bij besluit van de minister van Koloniën 19 maart 1929 no. 1 werd een instructie vastgesteld, waarin de volgende bepalingen voor de regeringscommissaris waren opgenomen:

1. Ziet toe op de nakoming van de verplichtingen van de KNILM, ingevolge de bepalingen van de met de Indische regering gesloten overeenkomst;
2. Dient de minister van Koloniën van bericht en raad;
3. Neemt inzage in de boeken en schrifturen van de KNILM, zonedig bijgestaan door een accountant;
4. Woont de vergaderingen bij van de Raad van Bestuur, van de Raad van Commissarissen en van de vergadering van aandeelhouders en doet daarin voorstellen naar eigen inzicht of in opdracht van de minister;
5. Brengt jaarlijks verslag uit aan de minister van de door hem verrichte werkzaamheden;
6. Houdt een register aan van ingekomen en uitgaande stukken en draagt zorg voor de overzichtelijke inrichting van zijn archief.

28 Bij het schrijven van deze inleiding is deels gebruik gemaakt van de memoires van mr D.A. Delprat 'De reeder schrijft zijn journaal'; Den Haag, 1982. Voorts is van belang het boek 10 Vervlogen Jaren, uitgegeven ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de KNILM; Batavia, 1938.

29 Zie bijlage 1 bij deze inleiding.

30 Johannes Blackstone, geboren in Goes op 20 december 1881, ingenieur van de Waterstaat werd op 6 september 1927 wegens volbrachte dienstdienst gepensioneerd. Bron: ARA-II, Koloniën, Stamboeken van Oost-Indische ambtenaren, deel K1 blz. 158; inventaris 2.10.36.22, inv.nr 928. De overige functies van ir. J. Blackstone waren: lid van de Raad van Bestuur van de KLM (op grond van het gentlemen's agreement), voorzitter van de Stichting Nationaal Luchtvaart Laboratorium, regeringsvertegenwoordiger van Nederlands-Indië in de Commission Internationale de Navigation Aérienne in Parijs.

Op 24 oktober 1928 werd een overeenkomst gesloten met het Nederlands-Indisch gouvernement voor de duur van 5 jaar. De KNILM ontving als bijdrage in de exploitatiekosten een subsidie van 1 miljoen gulden per jaar over de periode 1928-1933. De overeenkomst werd nadien opnieuw aangegaan voor de jaren 1934-1936 en 1937-1939, weliswaar met kortingen op de subsidiebedragen in verband met de economische malaise. De Indische regering had een slechts geringe zeggenschap binnen de KNILM. In 1939 wenste het gouvernement bij hernieuwing van de overeenkomst, dat het bestuursaccent in Indië kwam te liggen. De onderhandelingen hierover resulteerden in een statutenwijziging (in werking getreden per 14 mei 1940), een concessie-overeenkomst (per 17 augustus 1940) en een nieuwe subsidieregeling, die vanaf 1 januari 1940 gold.³¹ Volgens de nieuwe regeling zouden twee van de zeven, in Indië woonachtige, leden van de Raad van Bestuur door de gouverneur-generaal benoemd worden. Vanwege de bezetting van Nederland bleven in Amsterdam echter de oude statuten en bestuursconstructie gelden.

De verhouding van de KLM tot de KNILM werd in 1927 geregeld door een overeenkomst in de vorm van een gentlemen's agreement aangegaan tussen de KLM en het "Comité van Voorbereiding", die de grondslag moest vormen voor de toekomstige samenwerking tussen beide maatschappijen. De overeenkomst behelsde onder meer:

- Een nauwe samenwerking tussen beide maatschappijen in de vorm van uitwisseling van leden van de Raad van Bestuur en van de Raad van Commissarissen, het aanstellen van een gemeenschappelijke directeur en de onderlinge uitwisseling van aandelen.
- Erkenning van het recht van de KLM op de uitoefening van de luchtverbinding Amsterdam-Batavia;
- Erkenning van het recht van de KLM en de KNILM om luchtverkeer uit te oefenen op de Indië omringende landen.

De samenwerking verliep niet altijd naar wens: in de notulen van 150e vergadering van de Raad van Bestuur (februari 1938) wordt vermeld: "Er is geen goede samenwerking tussen de twee directeuren, Plesman en Rendorp, niet alleen voortvloeiende uit de personen, maar ook uit het gebrek aan samenwerking tussen beide maatschappijen".

Vanwege de bezetting van Nederland werd de statutaire zetel van de KNILM in 1940 verplaatst naar Nederlands-Indië. Na de bezetting van Nederlands-Indië in 1942 werd de zetel nogmaals verplaatst, nu naar Curaçao. Een aantal leden van de Raad van Bestuur, dat tijds uit Nederland wist uit te wijken, nam nadien het bewind over met als vestigingsplaats New York. Hier werden de eerste besprekingen gevoerd over de na-oorlogse opbouw. Na de aanschaf van nieuwe vliegtuigen zouden deze overgevlogen worden naar Indië en tevens gebruikt worden op een nieuw te openen lijn Batavia-San Francisco. Bij besluit van het Nederlandsche Beheersinstituut van 13 november 1946 werd de zetel teruggeplaatst naar Amsterdam en een nieuw bestuur, nu gevestigd in Amsterdam en Batavia, benoemd. De Raad van Commissarissen bleef ongewijzigd een Nederlandse aangelegenheid.

Bij de Japanse inval op Java konden de vliegtuigen van de KNILM deels overgevlogen worden naar Australië. Zij werden daar verkocht. Het personeel van de KNILM werd in Australië gemilitariseerd en gevormd tot het 19e Transport Squadron als onderdeel van de Nederlandse luchtmacht. De directeur in Indië, W.C.J. Versteegh, was commandant van dit squadron dat in begin 1946 naar Batavia verhuisde. Van de KNILM in eigenlijke zin was niets meer over. Het lag in de bedoeling het bedrijf weer op te bouwen uit het personeel van dit squadron.

In 1946 begonnen besprekingen tussen de KLM en de KNILM over het al of niet zelfstandig voortbestaan van de KNILM. Al vrij snel werd duidelijk dat de KNILM als zelfstandige vliegtuigmaatschappij niet levensvatbaar was. De Nederlands-Indische regering kon bovendien nauwelijks enig enthousiasme opbrengen voor een Indische burgerluchtvaart. De berooide toestand van de Indische geldmiddelen speelde hierbij ongetwijfeld een belangrijke rol. De KNILM ging per 24 juni 1947 op in de KLM, die met de rechten en plichten tevens haar aandelen overnam.³²

Lijst van aandeelhouders, 1928:

Aandeelhouders	Deelname in fl.
Cultuurmaatschappij De Vorstenlanden	250.000,-
Deli-Batavia Maatschappij	150.000,-
Deli Maatschappij	250.000,-
Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton	250.000,-
Handelsvereniging Amsterdam	500.000,-
Koloniale Bank	250.000,-

³¹ Gouvernementsbesluit van 17 augustus 1940 no. 19; zie inv.nr 143.

³² De overeenkomsten van 24 juni op basis waarvan de overname plaatsvond werden door de minister van Verkeer en Waterstaat goedgekeurd bij besluit van 7 augustus 1947 nr. 741 Rijksluchtvaartdienst; afschrift in inv.nr 149.

Aandeelhouders	Deelname in fl.
Bataafsche Petroleum Maatschappij	500.000,-
Koninklijke Paketvaart Maatschappij	500.000,-
Maatschappij tot Exploitatie der Majanglanden	100.000,-
Nederlandsche Handel Maatschappij	500.000,-
Rotterdamsche Lloyd	250.000,-
Rubber Cultuurmaatschappij Amsterdam	250.000,-
Senembah Maatschappij	150.000,-
Stoomvaart Maatschappij Nederland	250.000,-
Verenigde Klattensche Cultuurmaatschappij	125.000,-
Javasche Cultuur Maatschappij	100.000,-
Zeehaven en Kolenstation Sabang	50.000,-
Maatschappij tot Exploitatie der Suikerondernemingen Setanenlor, Brangkal en Dinoyo	63.000,-
Landbouw Maatschappij Ketanen	12.000,-
Cultuur Maatschappij Tangoenan	12.000,-
Cultuur Maatschappij Gempolkrep	13.000,-
Cultuur Maatschappij Bogokidoel	25.000,-
Machinefabriek Stork & Co.	100.000,-
Koninklijke Stoomweverij Nijverdal	25.000,-
G.J. van Heek & Zonen	18.000,-
H.P. Gelderman & Zonen	25.000,-
Van Heek & Co.	38.000,-
Koninklijke Weefgoederenfabriek v/h C.T. Stork & Co.	18.000,-
D. Birnie	100.000,-
Administratiekantoor Unitas	100.000,-
H.J. Ansingh	1.000,-
	f. 4.975.000,-
Raad van Commissarissen, 1928-1947:	
Voorzitters en vice-voorzitters	Tijdvak
F.P.J. Vester, voorzitter	1928-1929
dr. C.J.K. van Aalst, voorzitter	1930-1934
mr. D. Crena de longh, voorzitter	1934-1941
E.A. Pan, vice-voorzitter	1928-1930
H. Cremer, vice-voorzitter	1930-1947
Leden	
dr. C.J.K. van Aalst	1935-1939
mr. J.W. Beijen	1933-1935
L. Bennink	1931-1947
D. Birnie	1928-1931
ir. A.G. Böeseken	1928-1936

Leden	
J.D. Brand	1928-1938
ir. J. van den Broek	1936-1947
A.F. Bronsing	1934-1947
H. Costerus	1928-1941
H. Cremer	1928-1930
G.A. Dunlop	1929-1947
mr. W.A. van Emden	1928-1947
J.W.B. Everts	1939-1947
A.G. Fennema	1941-1947
F.H. Fentener van Vlissingen	1928-1947
ir. A. Fokker	1930-1936
P.W. Janssen	1928-1947
A.H. Kloppenburg	1941-1947
ir. J.E.F. de Kok	1928-1937
N.H. ter Kuile	1928-1931
W. Labohm	1928-1940
P. van Leeuwen Boomkamp	1928-1941
P. May	1929-1940
D. Ornstein	1929-1933
jhr. H.L. Quarles van Ufford	1928-1934
W. Ruys	1928-1947
H. Smitt	1934-1947
C.T. Stork	1928-1947
A. Tameling	1937-1941
P.E. Tegelberg	1928-1934
W.A. Terwogt	1937-1940
E.H. van Veen	1940-1947
E.H. de Vries	1928-1933
mr. H.L. Woltersom	1935-1947
Raad van Bestuur, 1928-1941:	
Voorzitters en vice-voorzitters	Tijdvak
dr. C.J.K. van Aalst, voorzitter	1928-1930
E. Enthoven, vice-voorzitter,	1928-1930
E. Enthoven, voorzitter	1930-1940
mr. J. Luyten, voorzitter	1940-1941
A.A. Pauw, vice-voorzitter	1930-1941
Leden	
mr. D.A. Delprat	1928-1941
mr. J.H. van Hasselt	1928-1929
H. Jacobson	1928-1940
mr W.G.F. Jongejan	1933-1937

Leden

ir. J.E.F. de Kok	1937-1939
mr. J. Luyten	1937-1940
dr. ir J.A. Ringers	1938-1941
C.J. Snijders	1928-1938
J.M. Telders	1929-1937
ir. A. Wurfbain	1929-1937

Raad van Bestuur, 1946-1947: ³³**Raad van Bestuur Amsterdam**

- mr. D.A. Delprat
- mr. H. Albarda
- mr. B.Th.W. van Hasselt

Raad van Bestuur Batavia

- ir. K.A. Biegman
- D.R.K. de Boer
- ir. J.F. van Diermen
- H. Giel
- dr. J.E. van Hoogstraten
- K. Raadsheer
- A.F. Vas Dias

Directie, 1928-1947:

A. Plesman	1928-1946
H.J. Ansingh	1928-1929
jhr. H.K.B. Rendorp	1930-1939
H. Nieuwenhuis	1939-1946, 1946-1947 Amsterdam
W.C.J. Versteegh	1946-1947 Batavia

Regeringscommissarissen, 1928-1947:

L.C. Westenek	1928-1930
ir. J. Blackstone	1930-1947

C.1. NIET NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

121-124	Jaarverslagen van de Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij (KNILM); met balans en verlies- en winstrekening. 1928-1939	4 pakken
121	1928-1930	
122	1931-1933	
123	1934-1937	
124	1938-1939	
125	Notulen van de vergaderingen van de Raad van Bestuur; nrs. 149-210. 1938-1940, 1946-1947 De notulen van vóór 1938 zijn niet aangetroffen.	1 pak
126	Notulen van de vergaderingen van de Raad van Commissarissen. 1937-1938, 1940	1 omslag

33 Besluit van het Nederlandsche Beheersinstituut van 13 november 1946; afschrift in inv.nr 144.

- 127** Notulen van de Indische Afdeling van de Raad van Bestuur van de KNILM; 1-9e vergadering.
1946 dec - 1947 juli 1 omslag

C.2. NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

C.2.1 TOEZICHT OP DE ORGANISATIE

- 128** Stukken betreffende de statuten van de N.V. Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij (KNILM).
1928, 1930 1 omslag
- 129** Overeenkomst betreffende het totstand brengen en onderhouden van luchtverkeersdiensten, gesloten tussen het gouvernement van Nederlands-Indië en de KNILM; met wijziging. Gedrukt.
1928, 1930 2 katernen
- 130** Stukken betreffende de subsidieverlening aan de KNILM door de Nederlands-Indische overheid voor het tot stand brengen en onderhouden van luchtverkeersdiensten.
1928, 1932-1934 1 omslag
- 131** Instructie en akte van volmacht voor de vertegenwoordiger in Nederlands-Indië van de KNILM.
1928 2 stukken
- 132** Beschikking van de minister van Koloniën houdende vaststelling van de instructie voor de Regeringscommissaris bij de KNILM.
1929 1 stuk
- 133** Brief van Blackstone aan de voorzitter van de Raad van Bestuur over de onheuse bejegening van zijn persoon door een der leden in de vergadering. Doorslag.
1932 1 stuk
- 134** Stukken betreffende een voorstel van de KLM tot vestiging van het kantoor van de KNILM in Amsterdam in het nieuwe kantoor van de KLM in Den Haag.
1937-1938 1 omslag
- 135** Stukken betreffende de viering van het 10-jarig bestaan van de KNILM.
1938 1 omslag
- 136-142** Stukken betreffende de onderhandelingen met de Indische regering over de vernieuwing van de subsidieovereenkomst en de daarmee samenhangende reorganisatie van de KNILM.
1938-1940 5 omslagen en 1 pak
- 136** Ingekomen en uitgaande stukken, 1938-1939.
- 137** Bezoek van Blackstone aan Nederlands-Indië; met nota over de reorganisatie van zijn hand, 1938.
- 138** Notulen van de besprekingen in Nederland tussen het Indische Departement van Verkeer en Waterstaat en de Raad van Bestuur, 1939.
- 139** Verslaglegging van de besprekingen van Crena de Longh in Nederlands-Indië, 1939-1940.

- 140** Notulen van de onderhandelingen in Bandoeng tussen Crena de longh en het Departement van Verkeer en Waterstaat, 1939-1940.
- 141** Ontwerpen van de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement van de KNILM en van de nieuwe concessie- en subsidieovereenkomsten, 1939-1940., 1 pak
- 142** Notulen van de vergaderingen van de Kleine Commissie ingesteld door de Raad van Bestuur, 1940.
- 143** Verslagen betreffende de wederwaardigheden van de KNILM in Amsterdam, Nederlands-Indië, Australië en Amerika tijdens en direkt na de oorlog. 1940, 1945-1946 1 omslag
- 144** Stukken betreffende de zetelverplaatsing van de KNILM van Curaçao naar Amsterdam, de aanstelling van een nieuw bestuur en de wederopbouw van de maatschappij na de oorlog. 1946-1947 1 omslag
- 145** Stukken betreffende de opbouw van een organisatie van de KNILM in de Verenigde Staten ter ondersteuning van de luchtverbinding Batavia - San Francisco. 1946 1 omslag
- 146** Ingekomen verslagen van de directeur in Batavia, W.C.J. Versteegh, over de opbouw van de KNILM in Nederlands-Indië en de situatie aldaar. 1946 1 omslag
- 147** Stukken betreffende de voorgenomen splitsing van het 19e Transport Squadron in een militair en civiel gedeelte. 1946-1947 1 omslag
Het 19e Transport Squadron, dat deels bestond uit ex-KNILM personeel, verzorgde het technisch onderhoud in Batavia voor de KNILM.
- 148** Memorandum inzake de administratieve organisatie van de KNILM. Met geleidebrief. 1947 2 stukken
- 149** Stukken betreffende de overname van de KNILM door de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij (KLM). 1946-1947 1 omslag

C.2.2 TOEZICHT OP DE BEDRIJFSVOERING

C.2.21 FINANCIËN

- 150** Begrotingen met toelichtingen over de boekjaren 1930 en 1938-1940. z.j. en 1938-1939 1 omslag
- 151-157** Nota's en verdere bescheiden betreffende de financiële resultaten in de afzonderlijke boekjaren, behandeld in de vergaderingen van de Raad van Bestuur. 1931, 1934-1947 7 omslagen
- 151** Balans en verlies- en winstrekening over het boekjaar 1930, 1931.
- 152** Correspondentie inzake de boekjaren 1934-1937, 1935-1938.
- 153** Accountantsrapporten inzake de controle van de administratie over de boekjaren 1935 en 1937-1939.
- 154** Nota's inzake het boekjaar 1938, 1938-1939.

- 155 Nota's inzake het boekjaar 1939, 1939-1940.
 156 Nota's inzake het boekjaar 1940, 1940.
 157 Nota's inzake de financiële situatie van de KNILM per 1942, 1946 en 1947; 1946-1947.

- 158 Nota van de secretaris van de Raad van Bestuur, G. van Egmond, houdende een financiële analyse van het boekjaar 1939 gericht op verbetering van de bezettingsgraad door tariefverlaging.
 1944 1 omslag

C.2.22 PERSONEEL

- 159 Reglement van het Voorzieningsfonds van de KNILM. Gedrukt.
 (1930) 1 katern
- 160 Nota's aan de Raad van Bestuur betreffende salarisregeling, verlofregeling, ongevallenregeling en vrije geneeskundige behandeling ten behoeve van het personeel.
 1938-1940 1 omslag
- 161 Nota's aan de Raad van Bestuur betreffende het instellen van een pensioenfonds voor het personeel in Indië en Nederland, alsmede over het instellen van een ondersteuningsfonds voor inlands personeel.
 1939 3 stukken
- 162 Stukken betreffende het beheer van het (buitengewoon) Voorzieningsfonds.
 1939-1947 1 omslag
- 163 Ingekomen stukken betreffende diverse personele kwesties.
 1939-1940, 1946 1 omslag
- 164 Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende richtlijnen ten aanzien van de benoeming en het ontslag van Joods personeel.
 1940 1 omslag
- 165 Stukken betreffende uitkeringen aan employé's, die tijdens de bezetting van Nederlands-Indië geïnterneerd zijn geweest.
 1946-1947 1 omslag

C.2.23 EXPLOITATIE

C.2.231 Luchtverbindingen

- 166 Dienstregelingen van de KNILM.
 1931, 1938, 1940 1 omslag
 Zie tevens inventarisnummer 167.
- 167-168 Stukken betreffende de totstandkoming en exploitatie van de luchtverbinding Batavia-Australië.
 1932-1940 1 pak en 1 omslag
- 167 Onderhandelingen over het openen van de luchtverbinding Batavia-Australië en de latere exploitatie van deze lijn, 1932-1940., 1 pak
- 168 Staten van het aantal vervoerde passagiers; met dienstregeling, reclame- en documentatiemateriaal, 1938-1940.

-
- 169** Gedrukte Volksraadstukken betreffende de goedkeuring van de luchtvaartovereenkomst tussen Nederland en de Verenigde Staten, met geleidebrief.
1933 2 stukken
- 170** Ingekomen stukken betreffende de uitvoering van diverse luchtverbindingen binnen Indië door de KNILM.
1933, 1938-1939 1 omslag
- 171** Ingekomen nota's van de Nederlandse gezant in Japan over de plannen van de burgerluchtvaart in Japan.
1935-1936 1 omslag
- 172** Stukken betreffende onderzoek naar de mogelijkheden van een luchtlijn van Nederlands-Indië naar Manilla.
1936-1939 1 omslag
- 173** Stukken betreffende het doortrekken van de verbinding Batavia-Singapore naar Saigon en naar het zuiden van China (o.a. Hongkong).
1936-1940, 1946 1 omslag
- 174** Stukken betreffende de aan Portugal verleende vergunning voor vluchten op Koepang op het eiland Timor.
1937-1938, 1946 1 omslag
- 175** Briefwisseling tussen de directie van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM) en de directie van de KNILM inzake het voorstel tot invoering van gecombineerde reizen per vliegtuig en boot. Doorslagen.
1937-1938 1 omslag
- 176** Stukken betreffende de luchtverbinding van Batavia via Soerabaja naar Makassar en de doortrekking deze lijn naar Ambon (de Groote Oost-lijn).
1938-1940 1 omslag
- 177** Stukken betreffende de overeenkomst met de Indische Post-, Telegraaf- en Telefoondienst inzake het postvervoer en de vaststelling van posttarieven.
1938-1940 1 omslag
- 178** Stukken betreffende de luchtkartering in Nederlands-Indië en de samenwerking op dit gebied tussen KNILM en de Indische Topografische Dienst.
1938-1940, 1946 1 omslag
- 179** Exploitatie-staten van de afzonderlijke luchtlijnen van de KNILM en van de Fototechnische Dienst.
1938-1939 1 omslag
- 180** Vervoersuitkomsten, staten betreffende het aantal betalende passagiers en hoeveelheid vervoerde goederen.
1938-1940 1 omslag
- 181** Stukken betreffende het verzoek aan de gouverneur-generaal tot vrijstelling van het accijns op vliegtuigbrandstof.
1938-1940 1 omslag

- 182** Nota's aan de Raad van Bestuur inzake voorstellen over nieuwe luchtverbindingen.
1939-1940 2 stukken
- 183** Stukken betreffende de totstandkoming van de luchtverbinding Batavia - Los Angeles, de zgn. Pacificlijn.
1946 1 omslag

C.2.232 Verkeersveiligheid en reglementering

- 184** Beschikking van de directeur van Gouvernementsbedrijven inzake tarieven voor landing en stalling van burgervliegtuigen op luchtvaartterreinen, alsmede inzake bepalingen voor het gebruik van deze terreinen. Gestencild.
1929 1 stuk
- 185** Beschikkingen van de directeur van Gouvernementsbedrijven inzake voorlopige keuringsreglementen voor sportvliegers en voor bestuurders van verkeersvliegtuigen. Gestencild.
1929, 1931 2 stukken
- 186** Regelen betreffende vluchten over het Nederlandsch-Indisch rechtsgebied met burgerlijke luchtvaartuigen van vreemde nationaliteit, nota van het Departement van Verkeer en Waterstaat, Bureau Luchtvaart.
z.j. 1 stuk
- 187** Uittreksel uit het internationaal luchtvaartverdrag van 1919 ten behoeve van bestuurders van burgerlijke vliegtuigen; uitgegeven door het Departement van Gouvernementsbedrijven.
(1929) 1 katern
- 188** Eerste en tweede verslag van het Bureau Luchtvaart van het Departement van Gouvernementsbedrijven over de jaren 1928-1929 en 1930. Gedrukt.
1930-1931 2 katernen
- 189** Enkele inlichtingen betreffende de vliegterreinen in Nederlandsch-Indië, nota van het Departement van gouvernementsbedrijven, Bureau Luchtvaart inzake wettelijke regelingen ten aanzien van eigendom, indeling en onderhoud van luchtvaartterreinen.
1931 1 stuk
- 190** Verslag van de commissie inzake het onderzoek naar verhoging van de veiligheid van het luchtverkeer.
1936 1 deel
- 191** Stukken betreffende veiligheidsvoorschriften, technische mankementen en ongevallen met vliegtuigen van de KNILM.
1938-1940, 1946-1947 1 omslag

C.2.233 Aanschaf van materieel en onderhoud

- 192** Stukken betreffende de aanschaf van vliegtuigen en verkoop van gebruikte vliegtuigen en onderdelen.
1931-1940, 1946 1 omslag

- 193** Verslagen van de KNILM-medewerker De Bree over zijn bezoek aan diverse Amerikaanse vliegtuigfabrieken.
1937 1 omslag
- 194** Brief met bijlagen van de minister van Koloniën aan de minister van Waterstaat inzake de aanpassing van de vliegveld-accomodatie in Nederlands-Indië aan de eisen van het moderne luchtverkeer; ter kennisneming toegezonden aan ir J. Blackstone.
1937 3 stukken
- 195** Stukken betreffende de verzekering van de luchtvloot en de voorzieningen voor het Assurantiefonds.
1936, 1938-1940 1 omslag
- 196** Stukken betreffende de gesteldheid, het onderhoud en de aanleg van vliegvelden in Nederlands-Indië.
1935, 1938-1940 1 omslag
- C.2.24 SAMENWERKING MET DERDEN**
- 197** Stukken betreffende de statutenwijziging van de KLM in verband met de deelname van de Staat in het kapitaal van de KLM wegens de opening van de luchtverbinding op Batavia.
1929 1 omslag
- 198** Stukken betreffende de goedkeuring door de KNILM van het in 1927 gesloten gentleman's agreement tussen de KLM en het "Comité van Voorbereiding".
1930-1931 1 omslag
- 199** Briefwisseling tussen het bestuur van de KLM en van de KNILM inzake de regeling van het uit 1927 daterende gentlemen's agreement tussen beide maatschappijen.
Doorslagen.
1933, 1938-1939, 1946 1 omslag
- 200** Stukken betreffende de besprekingen over de fusie of nauwe samenwerking tussen de KNILM en de KLM of de Koninklijke Paketvaart Maatschappij (KPM) en de positie van de KLM in laatstgenoemd geval.
1934-1938 1 omslag
- 201** Nota's van de Raad van Bestuur van de KLM inzake de aanstelling van de KNILM als haar hoofdagent in Nederlands-Indië en andere maatschappijen tot agent.
1938-1940 1 omslag
- 202** Stukken betreffende de toetreding van de KNILM tot de International Air Traffic Association (IATA).
1939, 1946 1 omslag
- 203** Ingekomen stukken betreffende de contacten tussen de KNILM en het Nederlands Instituut voor Vliegtuigontwikkeling.
1946 1 omslag

C.3. OVERIGE BEMOEIINGEN VAN IR J. BLACKSTONE**C.3.1 COMMISSARIS BIJ DE KONINKLIJKE LUCHTVAART MAATSCHAPPIJ VOOR NEDERLAND EN KOLONIËN N.V.**

- 204** Stukken betreffende de mogelijke opheffing van het KLM-bedrijf op Curaçao en de opening van luchtverbindingen op Suriname.
1935 1 omslag
- 205** Stukken betreffende de concessie van de Pan American Airways voor het oprichten van een radiocontrole-station in Suriname.
1936 1 omslag
- 206** Ingekomen stukken van het Ministerie van Koloniën betreffende het verzoek van de Nederlandsche Luchtschip Reederij voor het onderhouden van luchtverbinding op Indië met zeppelins; met concept van het advies van Blackstone aan de minister.
1936 1 omslag
- 207** Stukken betreffende de overeenkomst tussen de Staat en de KLM inzake het postvervoer tussen Nederland en Nederlands-Indië.
1936 1 omslag
- 208** Brief van Blackstone aan de minister inzake de plannen van de KLM de vluchttijd op Batavia te bekorten met behulp van nieuw aan te schaffen DC-4 vliegtuigen.
Minuut.
1939 1 stuk

C.3.2 LID VAN DE COMMISSION INTERNATIONALE DE NAVIGATION AÉRIENNE

- 209** Minuten van uitgaande brieven en ingekomen stukken van het Bureau Luchtvaart van het Departement van Gouvernementsbedrijven in Bandoeng betreffende de reglementering van de luchtvaart in Nederlands-Indië, ontvangen door ir J. Blackstone in zijn functie van Expert voor Nederlands-Indië in de Commission Internationale de Navigation Aérienne (CINA) in Parijs.
1931-1934 1 omslag